

Nr 542

av herr Hedin m. fl.

angående riksdagens högtidliga öppnande.

Riksdagens högtidliga öppnande har för allmänheten blivit ett inslag av stor betydelse. Det gäller inte bara dem som genom olika kanaler fått tillfälle att direkt bevista högtidsakten eller dem som samlats utanför slottet för att se något av de yttre arrangemangen utan i än högre grad alla – inte minst sjuka och äldre personer – som via TV med stort intresse följer den värdiga och högtidliga ceremonin där de bl. a. får tillfälle att i närbild se den kungliga familjen och regeringsledamöterna med fruar. Ett inslag som torde omfattas med särskilt stort intresse är närvaron av den diplomatiska kåren med originellt och elegant klädda representanter för världens olika nationer.

Dessa representanter torde själva också i hög grad uppskatta den festliga högtidsakten med alla dess olika inslag, inte minst den originella inmarschen av drabanterna i sina karolineruniformer, och tillfället att i samband med akten få träffa olika företrädare för svensk förvaltning.

Det högtidliga öppnandet har mycket gamla traditioner. Det reglerades första gången i 1617 års riksdagsordning. Mera fasta former för denna ceremoni tillskapades genom riksdagsordningen av 1723, som var normerande för det rikt utvecklade frihetstida riksdagsskicket. Denna stadgas § 12 hade följande lydelse:

Konungen eller Riksens Råd i Konungens frånwaru eller wid dess dödsfall låta igenom en Härhold under Puckslående och Trumpete blåsande utlysa dagen då Ständerne efter förrättad Gudstienst måge komma tilsammans uppå Riks-Salen. Gudstiensten förrättes af en Biskop uti Stadsens Storkyrckia hwarest alle Ständerne böra sig enhälligt infinna. Sedan Gudstiensten är sluten tråda up til Riks-Salen först Bonde-Ståndet sedan Borgare-Ståndet derpå Preste-Ståndet med deras Tahlesmän; och så Ridderskapet och Adelen hwilke hafwa sin Landt-Marskalck fram för sig; Hwar på följer Öfwerste-Marskalcken med Riksens Råd klädde uti deras Riks-Råds habit, näst för Konungen som då är i sin Konungsliga skrud med Crono och Scepter. Främst uti Salen står Konungens Thron deruppå Konungen kommer at sittia; Dernäst hafwa Riksens Råd på ömse sidor sina rum och Ridderskapet och Adelen samt de andre Stånden deras tilordnade ställen efter wanligheten. Deruppå äskar Öfwerste-Marskalcken liud. När det skiedt förer Konungen sielf eller der Konungen wore frånwarande eller at honom så godt synes praesidenten af Cancelliet, talet til Samtelige Riksens Ständer tackar dem for det de sig infunnit och begiärer at de wilja gifwa ackt på Propositionen, som dem föreläses skal derom sedermera rådslå och så deröfwer som de Secrete Propositioner Konungen dem sedermera gör författa et slut; Hwarefter Konungen låter upläsa den allmänna Propositionen, som Konungen dem meddelar och inga mål som Secrete wara böra innehålla måste. Ständernas Tahlemän först Land-Marskalcken och så de andre Tahlemännen hwar efter annan

träda sedermera då Öfwerste Marskalcken dertil teckn gifwer utur deras Säten för Konungen och aflägga tacksäjelse för kallelsen samt för Konungens beswär wid Riksens styrelse och utlåfwa at willia öfwerlägga de författade Propositioner och i det slut stanna som kan lända til Riksens allmänna bästa och wälfärd.

Deruppå stiger Konungen och Ständerne up och beledsagas Konungen utur Riks-Salen til sina rum tilbakars igen. — — —

Under frihetstiden började man också utfärda särskilda ceremoniella program för sammankomsten, något som fortsatt intill våra dagar. Det äldsta i riksdagsbiblioteket befintliga programmet härstammar från år 1751.

De sakligt mera väsentliga inslagen var konungens eller hans ställföreträdarens hälsningsanförande och föredragandet av den allmänna propositionen, vilka båda tillsammans ungefär motsvarade dagens trontal.

Gustav III gjorde den ändringen i själva ceremonielet att adeln i stället för att som de övriga stånden inta sina platser i salen före konungens inträde skulle ledsaga denne till och från sammankomsten, vilket var en återgång till 1600-talets sed och bibehölls även efter statsvälningen i 1810 års riksdagsordning. Förutom en viss förenkling av de i grundlag intagna detaljerna tillkom genom denna — i stället för föredragningen av en allmän proposition — stadgandet att riksdagen skulle "avhöra berättelsen om vad sedan sista riksdag uti rikets styrelse sig tilldragit". Den likaledes nytillkomna statsverkspropositionen kunde överlämnas vid öppnandet men även vid ett senare plenum plenorum eller direkt till statsutskottet.

Genom 1866 års riksdagsordning utrensades vissa ceremoniella detaljer men gjordes få mera sakliga ändringar. Dock blev överlämnandet av statsverkspropositionen redan vid öppnandet nu obligatoriskt. Stadgandet om riksdagsberättelsen formulerades så att konungen skulle låta meddela riksdagen denna, vilket enligt det ceremoniella programmet och riksdagsprotokollet innebar uppläsning av densamma. Hur stor del som verkligen lästes upp är dock obekant. Först år 1933 ändrades detta till att berättelsen skulle överlämnas så som nu sker.

Det förtjänar att nämnas att till och med sistnämnda år förekom en motsvarande ceremoni vid riksdagens avslutning, varvid bl. a. riksdagsbeslutet föredrogs. Även för denna har ceremoniella program funnits.

Vi finner det angeläget att riksdagens högtidliga öppnande även i framtiden och inom ramen för den tillkommande författningen får bestå i ungefärligen samma former som nu. Det torde vara omöjligt att skapa motsvarande högtidliga och festliga former i anslutning till det nya riksdagshuset.

De nuvarande lokalerna, Slottskyrkan — för den föregående gudstjänsten vilken för många utgör en synnerligen värdefull och uppskattad inledning till årets riksdagsarbete — och Rikssalen bör kunna få utnyttjas av riksdagen även i framtiden.

Vissa praktiska detaljer skulle dock med fördel kunna förändras för att bättre än nu markera att det i första hand är riksdagens öppnande

som är det centrala i ceremonin. Riksdagsledamöterna borde i stället för att som nu föreskrivs i § 14 vid årets ordning för riksdagens öppnande ("riksdagsledamöter valfri klädsel med ytterplagg") uppmanas att bära mörk kostym och motsvarande dress för damerna. För att undvika den besvärande trängseln vid förflyttningen mellan slottskyrkan och rikssalen och "kapplöpnings" om de främsta platserna borde någon form av placering lätt kunna ordnas. Av tillgängliga äldre ceremoniel och ordningar synes framgå att i vart fall de olika stånden haft särskilt anvisade platser i rikssalen. Ytterplaggen borde kunna avläggas i Slottskyrkan och där bevakas och efter öppnandet avhämtas av ledamöterna. Den nuvarande överrocksförsedda samlingen av riksdagsledamöter i varierande klädsel utgör en frapperande kontrast mot övriga festklädda i rikssalen.

Riksdagsmännens egna gäster får nu de sämsta platserna längst ned i rikssalen. Många får inte ens tillfälle att sitta. För äldre personer kan det bli utomordentligt påfrestande att övervara invigningsakten stående och i stor trängsel. Då det i första hand är – eller i vart fall bör vara – riksdagens egen stora högtid, borde riksdagsmännens gäster få sig anvisade sittplatser utefter långsidorna, där nu åtskilliga andra kategorier av gäster intar sina platser. Varje riksdagsman borde dessutom *varje år* erhålla minst en biljett för anhörig eller annan gäst. Platserna längst ned i salen borde reserveras för övriga gäster som, bortsett från diplomatiska kåren och vissa särskilt högt uppsatta ämbetsmän, ej har samma anledning som riksdagsmännens gäster att erhålla bekväma platser med större möjligheter än nu att kunna följa de olika arrangemangen.

Då vi anser att det skulle innebära ett fattigdomsbevis för vårt land att inte i ungefärligen samma former som nu bibehålla riksdagens högtidliga öppnande hemställer vi

1. att riksdagen måtte uttala att dess högtidliga öppnande även i framtiden bör äga rum i Rikssalen med föregående gudstjänst i Slottskyrkan,
2. att vissa förändringar bör vidtagas för att bättre än nu ställa riksdagsledamöterna och deras gäster i centrum för öppningshögtidligheten.

Stockholm den 25 januari 1973

CARL-ERIC HEDIN (m)

THORWALD KÄLLSTAD (fp)

ERIC MOSSBERGER (s)

TAGE MAGNUSSON (m)

i Borås

RUNE TORWALD (c)

EVA ÅSBRINK (s)

ROLF SELLGREN (fp)

FRITZ BÖRJESSON (c)

i Glömminge